Gezien en gelezen

Jan Jacobs
Ir. J.W.J. Jacobs is promovendus bij de Universiteit Twente en redactielid van EXAMENS. E-mail: j.w.j.jacobs@utwente.nl

Onderwijsraad (2026). Kijk anders naar toetsing. Den Haag: Onderwijsraad.

https://www.onderwijsraad.nl/documenten/2026/05/28/kijk-anders-naar-toetsing

Op het moment dat basis- en voortgezet onderwijs aan de slag gaan met nieuwe kerndoelen en eindtermen, is het zaak de rol van toetsing opnieuw tegen het licht te houden. De Onderwijsraad heeft op verzoek van de Tweede Kamer een advies opgesteld: 'Kijk anders naar toetsing'.
In het advies maakt de Onderwijsraad verschil tussen de verschillende functies van toetsen:

1. Toetsen om het onderwijsleerproces te ondersteunen.
2. Toetsen om leerlingen te selecteren.
3. Toetsen om kwaliteit van scholen te evalueren en het onderwijsstelsel als geheel te evalueren.

Ad 1.

De toetsen om het onderwijsproces te ondersteunen zijn volgens de Onderwijsraad het eigendom van leraren en docenten. Daarbij is het wel zaak dat die leraar bekwaam is of wordt om gericht die toetsen te kunnen ontwerpen die passen bij de onderwijsdoelen om te komen tot feedback en feedforward om het leren te stimuleren. Het is juist de bedoeling dat de (ingekochte methode)-toetsen leiden tot onderwijs dat past bij het onderwijsdoel maar niet bij de toets. Dit veronderstelt specifieke deskundigheid bij leraren en schoolteams rondom toetsing. Volgens de Onderwijsraad is een professioneel statuut noodzakelijk waarbij leraren/ docenten voldoende tijd en

ruimte hebben voor (gezamenlijke) onderwijsontwikkeling en professionele ontwikkeling. De Pedagogische Academies hebben de taak aankomende leraren hierin te bekwamen.

Nieuw vanuit dit rapport van de Onderwijsraad zijn voor met name het basisonderwijs de toetsingscommissies, bestaande uit leraren/docenten en eventueel een kwaliteitscoördinator of datapecialist. De toetsingscommissie bepaalt samen met schoolleiding, schoolbestuur en schoolteam hoe de resultaten van alle toetsen met een selectiefunctie gebruikt en beschikbaar gesteld worden.

Ad 2.

De toetsen om leerlingen te selecteren (denk aan de doorstroomtoets) moeten betrouwbaar zijn en kansenongelijkheid tegengaan. De Onderwijsraad pleit voor verhoging van de kwaliteit van die landelijke en schooleigen toetsen. Voor de landelijke toetsen kiest de Onderwijsraad voor één doorstroomtoets en één aanbieder voor een groter deel van de kerndoelen. Deze standaardisatie maakt de toetsresultaten en selectiebeslissingen vergelijkbaar. De kennis en vaardigheden van leerlingen per leergebied zijn daardoor beter inzichtelijk.

Op elke school krijgt de toetsingscommissie het toezicht op de kwaliteit van de schooleigen toetsen met een selectiefunctie. Want scholen moeten het schooladvies onderbouwen met een breed geheel aan informatie dat aantoont of leerlingen de kerndoelen bereikt hebben. Want leerlingen moeten kansrijk in kunnen stromen in een schoolsoort.

De Onderwijsraad acht het schoolexamen een geschikter middel dan het centraal examen om complexe vaardigheden meermaals te meten met een hogere betrouwbaarheid. Het SLO heeft daartoe al in 2022 een opdracht van het ministerie van OCW gekregen om generiek de verdeling van 50 % voor het centraal examen en 50 % voor het schoolexamen voor te schrijven.

Ad 3.

Volgens de Onderwijsraad moet de beoordeling van school steeds gaan over de vraag of de school onderwijsdoelen realiseert over de volle breedte van de kerndoelen en eindtermen. De inspectie inventariseert vervolgens vanuit haar opdracht van het ministerie van OCW welke criteria scholen hanteren om te bepalen of doelen zijn behaald. De toetsingscommissie van de school is noodzakelijk om een impuls te geven aan de algehele onderwijskwaliteit en specifiek de toetsbekwaamheden van de commissieleden en het schoolteam als geheel.

Bij de selectiebeslissingen kan de toetsingscommissie de diverse toetsen meewegen naast observaties van studiehouding of het sociaal functioneren van leerlingen mits deze gegevens systematisch verzameld en geborgd zijn. Dat betekent bijvoorbeeld dat er geen onverwachte toetsen meegewogen worden of toetsen zonder vooraf bekende beoordelingscriteria.

De Onderwijsraad heeft een profielschets voor toetsingscommissie opgesteld en opgenomen in het advies. Van belang is onder andere dat een toetsingscommissie regelmatig contact onderhoudt met een leerlingenraad en de medezeggenschapsraad van de school. Want alle betrokkenen hebben er belang bij dat toetsing op zinvolle, vergelijkbare en eerlijke wijze plaatsvindt.

Om onderwijskwaliteit te evalueren adviseert de Onderwijsraad naast het benutten van alle beschikbare data ook om collegiale audits te houden met toetsingscommissies van andere scholen en externe deskundigen te betrekken. Daarbij krijgt de context van de onderwijssituatie ook een rol.

De Tweede Kamer heeft in een recente motie (kamerstukken II, 2025-2026, 26800 VII, nr. 93) aangegeven dat het onderwijsresultatenmodel van de onderwijsinspectie met een beperkt aantal indicatoren perverse prikkels kan op-

leveren om bijvoorbeeld inclusiever onderwijs tegen te werken. Vanuit het toezicht op afstand op dit moment door de inspectie moet het stimuleren van voldoende breed onderwijs (over de volle breedte en diepgang van de onderwijsdoelen) overeind blijven. De onderwijsinspectie krijgt daarbij van de onderwijsraad het advies scholen vaker te bezoeken.

Afsluitend

De Onderwijsraad heeft volgens mij een gedegen advies opgesteld wat recht doet aan de belangen van de belangrijkste partijen in het onderwijs, leerlingen en leraren/ docenten. Leerlingen hebben recht op onderwijs in de volle breedte en diepgang van de onderwijsdoelen. Leraren/ docenten bieden vanuit hun vakmatige deskundigheid en betrokkenheid op velerlei wijzen onderwijs aan waarbij de toetsen veelal het kennis- en vaardigheidsrendement van het onderwijsaanbod weergeven. Alleen een daadwerkelijk bezoek van bekwame onderwijsinspecteurs vanuit de onderwijsinspectie aan scholen om daar te ervaren hoe onderwijsteams onderwijs aanbieden doet recht aan alle inspanningen van leerlingen en leraren. Zowel voor de betrokken scholen als voor de onderwijsinspectie een uitdaging in deze tijden van bezuinigingen terwijl de investering in onze jeugd voorop moet staan. ■

Gesignaleerd

Nieuws PO Raad
8 oktober 2026

Gewijzigde normering van de doorstroomtoets en beoordeling van onderwijsresultaten per 2027

De normering van de doorstroomtoets wordt bijgesteld en er vindt een wijziging plaats in de beoordeling van onderwijsresultaten, dit melden het CvTE en de Inspectie van het Onderwijs. De gevolgen voor scholen zijn naar verwachting beperkt, zo geven zij aan. De PO-Raad hekelt de opeenstapeling van laat aangekondigde wijzigingen. Na de haastige invoering van de gewijzigde risico-indicator en de aanpassing in toezicht voor scholen met dislocaties, staan de volgende wijzigingen alweer klaar. Dit wekt de indruk dat het ministerie van OCW, de inspectie en het CvTE langs elkaar heen werken. Een onwerkbare situatie voor scholen dreigt te ontstaan.

Lees verder: https://www.poraad.nl/onderwijskwaliteit/gewijzigde-normering-van-de-doorstroomtoets-en-beoordeling-van